

SAMENWERKINGSARRANGEMENT

LANDSDEEL ZUIDWEST

&

PLATFORM BÈTA TECHNIEK

2014-2016

Den Haag

November 2015

INLEIDING

De uitvoering van het Techniekpact 2020 kent voor een groot deel een regionale uitvoering: de vijf landsdelen en de deelregio's daarbinnen zijn aan zet. Het Platform is door de landelijke overheid gevraagd de landsdelen desgewenst te ondersteunen en faciliteren bij de uitvoering van deze regionale ambities en techniekagenda's.

Op 6 februari 2014 is tijdens een gesprek tussen de landsdelen, het Platform en het ministerie van Economische Zaken de wens uitgesproken deze samenwerking te concretiseren in een samenwerkingsarrangement. Uitgangspunt van dit samenwerkingsarrangement is vraaggerichtheid en daarmee maatwerk voor elke regio. In april 2014 zijn de samenwerkingsarrangementen met de landsdelen bekrachtigd. Sindsdien zijn er zowel landelijk als regionaal vele ontwikkelingen geweest op het gebied van (de uitvoering van) het Techniekpact. Enkele voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld de introductie van het plan 'Kiezen voor Technologie', de collegetours van André Kuipers en de activiteiten van Techniekpact on Tour. Deze ontwikkelingen gaven aanleiding om het samenwerkingsarrangement nader te beschouwen en daar waar nodig aan te scherpen.

Het samenwerkingsarrangement bestaat uit drie onderdelen:

- 1) Generieke ondersteuning, facilitering en procesondersteuning
- 2) Maatwerkafspraken over samenwerking op regionale thema's
- 3) Samenwerking op en/of doorontwikkeling van landelijke programma's in de regio

Het Platform treedt ook op als partij die de landsdelen verbindt; zowel onderling als met het landelijke beleid. Onderdeel hiervan is de ondersteuning die geboden wordt op het gebied van communicatie. Het Platform speelt een faciliterende rol in de collegetours en de werkbezoeken van de betrokken bewindslieden of aanjager Doekle Terpstra. Tevens wordt de landsdelen de mogelijkheid geboden om gebruik te maken van de beschikbare communicatiekanalen: via de eigen landsdeelpagina's op de website van het Techniekpact, of via de nieuwsbrief. Beide kanalen kunnen ingezet worden voor het landelijk delen van regionale successen.

Het afgelopen jaar is door het Platform en de landsdelen al intensief samengewerkt om landelijke programma's in de regio tot een succes te maken. In het kader van het Regionaal investeringsfonds mbo hebben vele nieuwe publiek-private samenwerkingen gebruik gemaakt van de ondersteuning van het Platform en ook de uitvoering van Toptechniek in bedrijf wordt als erg succesvol bestempeld. De komende periode zal het Platform de landsdelen ondersteunen bij voortzetten van de acties die in het kader van dit programma gestart zijn. Daarnaast zet het Platform zich in de landsdelen in voor de uitvoering van onder meer de roadmaps in het kader van 'Kiezen voor Technologie' in het PO en het programma M-Tech, gericht op het zo goed mogelijk te benutten van het technisch talent van mavo-leerlingen en bevordering van de doorstroom naar een technische vervolgopleiding.

Tot slot bevat het samenwerkingsarrangement ook maatwerkafspraken met het landsdeel. Voorbeelden hiervan zijn het inzetten van de expertise van het Platform op regionale vraagstukken, een rol als signaleerder van "witte vlekken" en kansen etc. Hierbij is nadrukkelijk het uitgangspunt dat de landsdelen zelf aangegeven hebben waar zij welke rol van het Platform gewenst vinden. Uiteraard is dit geen statisch document en kan de inzet van het Platform in overleg met het landsdeel op basis van ontwikkelingen (van deelregio's) binnen het landsdeel worden aangepast.

LANDSDEEL ZUIDWEST

Landsdeel Zuidwest bestaat uit de deelregio's: Rotterdam-Rijnmond, Drechtsteden, West-Brabant, Haaglanden, Holland Rijnland, Midden-Holland en Zeeland. De verschillende deelregio's zijn allen actief in zeer uiteenlopende sectoren en hebben ieder te maken met verschillende uitdagingen. In de Techniepact-samenwerking op landsdeelniveau verbinden de deelregio's van het landsdeel Zuidwest hun bestaande Techniek-, Human Capital- en Economische Agenda's. Door afstemming van nieuwe plannen en het leggen van nieuwe dwarsverbanden geven ze invulling aan de gezamenlijke agenda van het Techniepact Zuidwest NL. Wethouder Hugo de Jonge is bestuurlijk trekker van het landsdeel. Een stuurgroep met zes wethouders en een gedeputeerde bespreekt twee keer per jaar de voortgang. In de stuurgroep zit een aantal linking pins naar de Economische Programmaraad Zuidvleugel (EPZ) en de Strategic Board Delta Region en de Metropool Regio Rotterdam Den Haag (MRDH). Het Team Techniepact Zuidwest (coördinator, vertegenwoordigers uit de deelregio's en het PBT) bespreekt elke 6 weken de voortgang, deelt kennis en ervaringen, adresseert knelpunten en start acties. De leden onderhouden contacten met bedrijfsleven, brancheorganisaties, O&O-fondsen, kennisinstellingen en techniekpromotie-organisaties in hun eigen deelregio's.

In het landsdeel Zuidwest wordt in uiteenlopende samenstellingen samengewerkt aan de uitvoering van de Techniepactdoelstellingen. Dit gebeurt op sectoren en op thema's.

Belangrijkste thema's zijn:

- Verduurzamen van de opgebouwde infrastructures onderwijs & bedrijfsleven & overheden (CIV's, CoE's, Toptechniek in bedrijf, Technetkringen) en versterken van de combinatie met Leven Lang Leren voor werkenden en werkzoekenden.
- Nieuwe vormen van gedeeld eigenaarschap van onderwijs en bedrijven realiseren.
- Aandacht voor praktijkonderwijs, Entree-opleidingen en niveau MBO 2 in relatie tot arbeidsmarktkansen
- Bevorderen kwaliteit en kwantiteit technische docenten
- Oplossen BBL-leerbanen problematiek en stageproblematiek in een aantal technische sectoren
- Doorstroming naar MBO-4, AD en HBO en 21th Century Skills bevorderen
- Bevorderen van instroom van meiden/vrouwen en allochtonen in Techniek en Technologie
- W&T in PO en VO en PABO structureel inbedden en aandacht voor technologie in de hele onderwijskolom verankeren
- Versterken en stroomlijnen van de loopbaanoriëntatie- en techniekpromotieactiviteiten;
- Bevorderen van zij-instroom in de techniek (van werk-naar-werk, van werkloosheid naar werk en in garantiebanen)
- Opleiden voor de arbeidsmarkt van de toekomst en stimuleren van innovatie, cross-overs en valorisatie

GENERIEKE ONDERSTEUNING, FACILITERING EN PROCESONDERSTEUNING

Het Platform Bèta Techniek ondersteunt het landsdeel Zuidwest op organisatorisch niveau door onder meer plaats te nemen in de werkgroep Techniepact Zuidwest. Daarnaast treedt het Platform op als linking pin tussen zowel landsdelen als deelregio's in deze landsdelen. Door ook het gesprek

aan te gaan met stakeholders, is het Platform op de hoogte van activiteiten op het gebied van het Techniekpact in het landsdeel, en kan het verbindingen leggen tussen de diverse betrokken partijen.

Uit de gesprekken met de deelregio's bleek dat er voor het Platform als overkoepelende organisatie een belangrijke rol is weggelegd voor wat betreft kennisdeling en uitwisseling van best practices tussen de deelregio's en landsdelen. Het beschikbaar stellen van cijfers en informatie over het landsdeel wordt erg op prijs gesteld. Ook de rol van "expert" en de vraaggerichte ondersteuning worden gewaardeerd.

Enkele regio's waar de Techniekpactagenda nog volop in ontwikkeling is, geven aan het Platform graag in te zetten als critical friend. Daarnaast ondersteunt het Platform de regiostructuur (governance), wat moet leiden tot een verbeterde continuïteit en onderlinge samenwerking.

Het Platform ondersteunt het landsdeel om bestaande deelverbanden tussen de regio's ('strikjes') verder uit te werken en te *branden*; ook gaat het helpen nieuwe mogelijkheden te identificeren.

Bestaande deelverbanden zijn:

- Maritiem Cluster (van Moerdijk tot Maasvlakte 2)
- Biobased Economy (Drechtsteden, West-Brabant, Zeeland, Haaglanden, Rijnmond),
- High Tech Systems & Materials (Holland Rijnland, Haaglanden, Rijnmond, Drechtsteden, Midden Holland),
- Life Sciences & Health (Holland Rijnland, Haaglanden, Rijnmond),
- Security Delta (Haaglanden)
- Agro & Food (Rijnmond en Haaglanden)

1. MAATWERKAFSPRAKEN OVER SAMENWERKING OP REGIONALE THEMA'S

Vanaf de start van het Techniekpact is er al op vele vlakken samengewerkt tussen het Platform en het landsdeel (en de verschillende deelregio's binnen het landsdeel). Deze samenwerking ging verder dan de ondersteuning bij het uitrollen van landelijke programma's; ook regionale programma's, ambities en vraagstukken worden in gezamenlijkheid opgepakt en uitgewerkt. Deze aanpak vereist maatwerkafspraken per (deel)regio, over de regionale ondersteuning en *finetuning* van de programma-aanpak. In dit hoofdstuk is per deelregio de punten genoemd waarop het Platform in de komende tijd ondersteuning zal bieden. Een samenvatting van de hieronder beschreven maatwerkafspraken is te vinden in bijlage 5.

Rijnmond

In de regio Rijnmond zijn de topsectoren goed vertegenwoordigd. De regio streeft ernaar deze topsectoren beter te benutten. Het afgelopen jaar is door het Platform een bijeenkomst georganiseerd om de topsectoren en de landsdelen nader tot elkaar te brengen. Daarnaast is er, op verzoek van de sector Life Sciences & Health, contact gelegd tussen het landsdeel en de topsector LSH. Het komende jaar zal gezocht worden naar een meer inhoudelijke verbinding tussen het Techniekpact en de Topsectoren. Hiervoor zal het Platform de koppeling leggen tussen regionale ambities en speerpunten van de topsectoren. De regio Rijnmond streeft, ook in samenwerking met Drechtsteden, naar versterking van het Maritieme Cluster, met name op het gebied van de maritieme maakindustrie, maritieme dienstverlening en offshore. Naast de sectoren Water, Chemie en Logistiek wil Rijnmond ook Agri & Food en High Tech Systems & Materials beter op de kaart

zetten. Samen met het Platform wordt gekeken hoe dit het beste vorm kan krijgen. Niet alle relevante sectoren in Rijnmond vallen onder de topsectoren, terwijl ze wel van belang zijn voor de (technische) arbeidsmarkt, zoals de (creatieve) maakindustrie, ICT en bouw/installatie/infra. Deze sectoren worden in alle acties meegenomen.

Begin dit jaar is het nieuwe Rotterdamse onderwijsbeleid 'Leren Loont!' gepresenteerd, waarin ook veel aandacht is voor het belang van techniek. Het document beschrijft ambities zowel op het gebied van loopbaan oriëntatie als de kwaliteit van het onderwijs. Een voor de regio belangrijke ontwikkeling is het traject dat gestart is naar aanleiding van het aankomende tekort aan docenten techniek op het (v)mbo. Het Platform werkt samen met onderwijspartners uit het vmbo, mbo en hbo en de gemeente Rotterdam aan een actieplan om dit tekort terug te dringen. Hiervoor start in het najaar een pilot voor duale techniekdocenten: technici die naast hun baan in de techniek deeltijd in het onderwijs werken.

In het regionale Techniekpact is opgenomen dat het netwerk van grote en kleine bedrijven in de regio dat het onderwijs ondersteunt uitgebreid dient te worden. Hierbij wordt onder meer gedacht aan Jet-Net. Er zijn op dit moment te weinig bedrijven in de regio aangesloten bij Jet-Net om aan de vraag van de scholen te voldoen. Het Platform zet zich, in samenwerking met Jet-Net in om het bedrijvennetwerk van Jet-Net uit te breiden. Enkele scholen, waaronder Technasia, zouden echter graag een samenwerking aangaan met meerdere bedrijven om de diversiteit van de techniek te benadrukken, iets wat binnen Jet-Net op dit moment niet mogelijk is. Wel is het mogelijk dat scholen onderling afspraken maken om bedrijven 'uit te wisselen' waardoor een carrousel van scholen en bedrijven ontstaat. Deze opzet, die in het afgelopen jaar aan de orde is gekomen, kan het komende jaar verder uitgewerkt worden.

De huidige gang van zaken met betrekking tot het programma Toptechniek in bedrijf wordt gewaardeerd door de regio. Met het oog op de naderende afloop van het programma, zal het Platform zich samen met de regio inzetten om de opgezette infrastructuur te behouden en te verduurzamen.

Daarnaast is de wens geuit voor meer onderlinge afstemming tussen de Centra voor innovatief vakmanschap en Centers of expertise in de regio. Om de ontwikkeling van de Centra te bevorderen, is door het Platform het kennisprogramma opgezet, waarvoor alle Centra uitgenodigd worden. Daarnaast is er sinds kort een regiomanager actief die in opdracht van het Platform optreedt als makelaar tussen de verschillende Centra.

Drechtsteden

De regio Drechtsteden wordt in haar techniekactiviteiten gesteund door de sector Maritiem. Dit komt ook terug in het regionale Techniekpact. Het Platform zet zich in om de Topsector Water nog verder te versterken in de regio. Hiervoor zal in de komende periode de verbinding gezocht worden tussen de voor de regio relevante thema's en de ambities van de Topsector, teneinde elkaar daarin te versterken. Daarnaast wordt door de regio de verbinding gezocht tussen de sectoren Maritiem, Energie en Biobased. Tevens wordt de mogelijkheid onderzocht tot een cross-over te komen tussen de sectoren in Drechtsteden en omliggende regio's. Op dit moment wordt er al samengewerkt met de regio Rijnmond door middel van het Centrum voor innovatief vakmanschap Maritiem, waarin onderwijsinstellingen én lokale overheden uit Drechtsteden en Rijnmond participeren. Ook de verbinding met de regio West-Brabant krijgt verder vorm door middel van de samenwerking tussen

ROC Da Vinci en het Centre of expertise Biobased Economy. Vanuit dezelfde sector wordt ook de samenwerking gezocht met de Roosevelt Academy (Zeeland) en de TU Delft (Haaglanden). Daarnaast is er een aanvraag ingediend voor het Innovatiefonds op het gebied van Smart Industries, dit betreft een samenwerking tussen ID College en Da Vinci College.

Onlangs is het regionaal Uitvoeringsprogramma Arbeidsmarktbeleid 2015-2018 Drechtsteden goedgekeurd. Twee speerpunten in dit plan zijn Techniekpromotie en de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. De doelstelling is om de komende jaren 10.000 jongeren kennis te laten maken met techniek en 10% meer in- uitstroom techniek te realiseren. Die laatste ambitie komt onder meer tot expressie in de Techniekweek die georganiseerd is in juni 2015. Hiermee hebben de Drechtsteden vooral leerlingen van primair en voortgezet onderwijs, en hun ouders kennis laten maken met de vele gezichten van de techniek. Het Platform ondersteunde de regio bij het opstellen van het programma en het organiseren van deze week. Daarnaast wil de regio het feit dat Dordrecht verkozen is tot Onderwijsstad 2015-2016 gebruiken om aandacht te vragen voor techniek. Tijdens de Techniekweek is ook het nieuwe Platform gepresenteerd dat in de regio vraag en aanbod op het gebied van techniek bijeen brengt. Het Platform vormt een ontmoetingsplek voor scholen en bedrijfsleven.

Met het regionale Techniekpact zet de regio onder meer in op het verbeteren van de aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs. Een 9 jarige Doorlopende leerlijn vmbo-t-mbo-hbo is ontwikkeld en voor de opleidingen verbrandingsmotoren en bouw wordt gewerkt aan doorlopende leerlijnen vo-mbo. De expertise van het Platform zal in de regio ingezet worden om de ontwikkeling van de vakmanschaps- en technologieroute te ondersteunen. In het kader van Programmalijn 1: Vmbo en mbo techniek van Toptechniek in bedrijf is hierover al contact met het Platform. Net als in de andere deelregio's van het landsdeel wordt in Drechtsteden de druk van het verduurzamen van het netwerk rond Toptechniek in bedrijf gevoeld. De regio geeft zelf terecht aan goed aangesloten te zijn op dit programma, gericht op vmbo en mbo techniek. Samen met de regio zal het Platform zich inzetten om de opgebouwde structuur te borgen.

De aanpak van de regio met betrekking tot het (primair) onderwijs richt zich op het ontwikkelen van techniekactiviteiten en het vinden van aansluiting bij programma's als Jet-Net. Het Platform biedt ondersteuning bij het structureren en in het curriculum verankeren van deze activiteiten. De regio Drechtsteden is nauw betrokken geweest bij de totstandkoming van het bestuurlijk W&T-netwerk in Zuid-Holland en de daaruit voortkomende roadmap voor het primair onderwijs. Het Platform ondersteunt de scholen in de regio om invulling te geven aan de uitwerking van de daarin geformuleerde ambities. Daarnaast wil de regio docenten in het voortgezet onderwijs kennis laten maken met technische bedrijven. Hiervoor vormt het Platform de verbinding tussen de regio en bestaande programma's en netwerken. In het kader van professionalisering kan de regio gebruik maken van het aanbod van de STEM Teacher Academy.

West-Brabant

Vanuit de regio West-Brabant wordt opgemerkt dat de aansluiting bij landsdeel Zuidwest nog niet natuurlijk verloopt. Vanwege de regionale organisatiestructuren en netwerken die er bijvoorbeeld al lagen in het primair onderwijs en breder rondom thema's als de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, wordt aangegeven dat de regio op operationeel niveau meer samenwerkt met de rest van Brabant, dan met de omliggende regio's Zeeland, Drechtsteden en Rijnmond. Het Platform

herkent dit signaal en zal in de komende periode samen met de regio onderzoeken hoe de regio het best vertegenwoordigd en aangehaakt kan blijven bij het Techniekpact.

West-Brabant maakt gebruik van het techniekplatform Tune Techniek, een onderdeel van Brabant voor Techniek om jongeren te enthousiasmeren voor techniek. Tune Techniek zorgt voor samenwerkingen tussen scholen en bedrijfsleven en draagt zorg voor aansluiting bij programma's als Jet-Net en Technet. Door activiteiten op het gebied van techniekpromotie te bundelen wordt een onderlinge samenhang bereikt die leidt tot techniekpromotie op alle niveaus. Als onderdeel hiervan is Tune Techniek verantwoordelijk geweest voor de invulling van het digitaal loket 'Techfinder' voor de regio West-Brabant. Tune Techniek is sinds het najaar van 2014 ook vertegenwoordigd in de werkgroep van Techniekpact Zuidwest.

In het kader van 'Kiezen voor Technologie' is de regio West-Brabant aangesloten bij WTE Zuid. De ambitie voor het primair onderwijs in het komende jaar bestaat uit het verder uitrollen en uitvoeren van de opgestelde roadmap met de aangesloten schoolbesturen. Hiervoor zal het netwerk ook ondersteund worden door het Platform. Onderdeel van de ambities op het gebied van het primair onderwijs is het inrichten van een 'Wetenschaps- en Techniekwinkel', analoog aan de reeds bestaande 'Cultuurwinkel'. Scholen met een behoefte op het gebied van Wetenschap en Techniek worden bij het opstellen van de jaarplannen geholpen in het maken uit een keuze uit de virtuele ladekast. Vanuit 'Kiezen voor Technologie' wordt in de regio tevens onderzoek gedaan naar scholingsvraagstukken die leven binnen het primair onderwijs, gericht op het professionaliseren van leerkrachten. Daarnaast wordt op dit moment ook onderzocht of er een vestiging van 'de Ontdekfabriek' in Breda gestart kan worden.

Toptechniek in bedrijf is al actief in de regio West-Brabant. Dit programma wordt ingezet om de ambitie van kennisuitbouw en kennisontwikkeling in het bedrijfsleven en het onderwijs te realiseren. De komende periode wordt in de regio, met het oog op de afloop van het programma, nagedacht over de verduurzaming van de infrastructuur en het borgen van de ambities voor de toekomst. West-Brabant zet onder meer in op de ontwikkeling van doorlopende leerlijnen op het gebied van techniekopleidingen. Samen met het Platform wordt gewerkt aan implementatie van onderwijsmateriaal uit mbo-opleidingen in het vmbo. Hiervoor wordt scholing van vmbo-docenten als belangrijk instrument ingezet.

In 2014 is het programma M-Tech gestart, waaraan ook een aantal scholen uit West-Brabant deelneemt. Binnen dit programma, dat gericht is op het stimuleren van techniek en technologie op de mavo, worden onderling in netwerkverband best practices op het gebied van de wisselwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven gedeeld. Binnen het programma wordt (onder andere) gewerkt aan het verbeteren van loopbaanoriëntatie, een thema dat in de regio hoog op de agenda staat. Het Platform zet zich in deze informatie ook beschikbaar te maken voor scholen die niet aangesloten zijn bij het programma.

In het kader van de actielijn 'Werken in de Techniek' is in de regio een belangrijke stap gezet met de inrichting van het Servicepunt Techniek. Daarnaast zal in de komende periode vanuit het Regionaal Platform Arbeidsmarkt West-Brabant een Human Capital Roadmap opgesteld worden, gericht op kansrijke beroepen. In gezamenlijkheid met het regionale bedrijfsleven zullen de discrepanties op de (technische) arbeidsmarkt in kaart gebracht worden. De Human Capital Roadmap dient vervolgens als kader voor het vormgeven van de betrokkenheid van het bedrijfsleven bij de geformuleerde uitdagingen.

Haaglanden

De Techniekagenda Haaglanden bouwt voort op speerpunt 1 van de beleidsagenda Geslaagd in het vak: Leren en werken in de techniek aantrekkelijker maken. De uitwerking wordt mogelijk gemaakt door de subsidie via Toptechniek in bedrijf van het Platform Bèta techniek. De Techniekagenda Haaglanden werkt aan 2 pijlers van het Techniekpact, namelijk kiezen voor de techniek en leren in de techniek.

Het primair onderwijs in de regio Haaglanden is op papier verbonden met de Techniekagenda Haaglanden, namelijk de relatie tussen het primair onderwijs en de onderbouw van het vo. In de regio Haaglanden is er aandacht voor loopbaanoriëntatie. Gepleit wordt voor een doorlopende loopbaanoriëntatie van de laatste twee jaar van het primair onderwijs tot aan het mbo, waarbij in de Techniekagenda de focus ligt op de bovenbouw van het vo.

Wetenschapsknooppunt Delft werkt samen met gemeenten, onderwijsbesturen, directeuren onderwijs, Pabo's, bedrijven en Science Centra aan onder meer de verbetering van de aansluiting van primair onderwijs en vmbo, het invoeren van Wetenschap en Techniek in het primair onderwijs en het professionaliseren van leerkrachten. Deze aanpak heeft er toe geleid dat het komende jaar de pilot po-vmbo 'Corbulo College als shared service centrum' van start gaat, het wetenschapsknooppunt in samenwerking met de TU Delft het 'Assessment voor ontwerp en leren in het PO' zal uitvoeren en de cursus 'Bètaberoepen in de les' georganiseerd wordt door de Haagse Hogeschool.

De regio Haaglanden is buiten de Brainport-regio (waar het initiatief gestart is) de meest actieve regio in het land wanneer het gaat om het invullen en implementeren van het digitaal loket 'TechFinder'. Deze ontwikkeling komt voort uit de actielijn Techniekmagazijn van de Techniekagenda Haaglanden.

In de regio Haaglanden is vorig jaar de Jet-Net Junior hub van Shell, in samenwerking met Stichting C3, Siemens en Wetenschapsknooppunt Zuid-Holland van start gegaan: Parels maken. In de pilot 'Parels maken' worden bedrijfsmedewerkers, tevens ouders, gekoppeld aan leerkrachten. Deze duo's ontwikkelen en verzorgen W&T onderwijs voor alle groepen van de betrokken basisscholen.

Binnen het programma Toptechniek in bedrijf wordt samengewerkt aan de verbinding tussen onderwijs en bedrijfsleven. De regio streeft ernaar deze verbinding onder andere in te zetten ter versterking van de actielijnen Vakmanschapsroute en Technologieroute. Op mbo vier niveau is in september 2014 een drietal nieuwe opleidingen gestart: commercieel technicus, Greentec en middenkader engineering mechatronica.

De focus op techniek in de theoretische leerweg is ingebed in de Techniekagenda Haaglanden en heeft geleid tot zichtbaar veel aandacht voor onder meer M-Tech en Bèta Challenge.

In de regio is aandacht voor een doorlopende stage vmbo-mbo. Deze ambitie sluit aan op de actielijn uit het regionale Techniekpact waarin gesproken wordt over doorlopende leerlijnen voor verschillende sectoren. Het Platform vervult een makel- en schakel rol om de regionale processen af te stemmen op het landelijk beleid met betrekking tot de vakmanschaps- en technologieroute.

Verder wil de regio inzetten op meisjes in de techniek. Hiervoor zoekt het graag de aansluiting bij VHTO. Het Platform verzorgt de verbinding tussen de regio en het programma.

Holland Rijnland

In de regio Holland Rijnland spelen de topsectoren Life Sciences & Health en High Tech Systems & Materials een belangrijke rol. De aantrekkelijke sectoren dragen bij aan het vergroten van de interesse van jongeren in de regio voor techniekopleidingen. In het kader van “Toptechniek voor Rijnland”, een regionale programmalijs van Toptechniek in bedrijf, zijn enkele prestatieafspraken vastgelegd met betrekking tot instroom en doorstroom in technische opleidingen vmbo-mbo. Echter, op het gebied van samenwerkingen tussen onderwijs en bedrijfsleven zijn er in de regio grote verschillen. De regio is, in samenwerking met VNO-NCW gestart met het programma ‘Professional meets Talent’, gericht op het verbeteren van de samenwerking tussen scholen en bedrijfsleven. Daarnaast geeft de regio aan graag gebruik te maken van het netwerk van VHTO vanwege de mogelijkheid leerlingen kennis te laten maken met het bedrijfsleven. Het afgelopen jaar is er een aantal initiatieven ondernomen in de regio, met name in Alphen aan den Rijn en Leiderdorp. De regio voert een aansluitend onderwijsprogramma uit voor vmbo tl – mbo 4. Hiervoor is een instrument ontwikkeld dat door de regio gepresenteerd is op het congres dat in het kader van Toptechniek in bedrijf in 2014 georganiseerd werd in Utrecht. Deze mogelijkheid tot het uitwisselen van kennis werd door de regio erg gewaardeerd.

Vanuit Toptechniek in bedrijf in de regio wordt aangegeven dat (het contact met) de critical friend die vanuit het Platform zijn aangesteld als erg prettig en nuttig wordt ervaren. Dat zelfde geldt ook voor de regio-expert van M-Tech. De 8 deelnemende scholen in de regio Holland-Rijnland spreken hun waardering uit voor de werking van het netwerk en de rol van de expert daarin.

In Leiden is met de Leidse Instrumentenmakers School (LIS) al een goed functionerend Centrum voor innovatief vakmanschap aanwezig. Op dit moment wordt nagedacht over een tweede Publiek-Private Samenwerking en de mogelijkheid om een aanvraag in te dienen voor het Regionaal investeringsfonds mbo. Hiervoor loopt contact met het Platform over ondersteuning bij het schrijven van het business model. Het reeds bestaande Centrum voor innovatief vakmanschap participeert, evenals het in de regio aanwezige Centre of expertise, in het kennisprogramma dat het Platform aanbiedt voor de bestaande Centra.

Op het gebied van docentprofessionalisering (VO) wordt in de regio Holland-Rijnland gewerkt aan het opzetten van docentontwikkelteams (DOTs). Vanuit de Universiteit Leiden worden docenten en professionals uit het bedrijfsleven samengebracht om lessen te ontwikkelen die vervolgens via het ‘Teach the Teacher’ principe worden verspreid. Daarnaast is in de regio ook een BètaSteunpunt (Leiden) actief.

Zeeland

De provincie Zeeland gebruikt het Techniekpact om de bestaande ambities en acties door te ontwikkelen. Eén van de ambities is het bundelen en structureren van de vele initiatieven die er zijn op het gebied van techniekpromotie en techniekonderwijs. Op dit moment wordt gewerkt aan deze bundeling van initiatieven. Door gebruik te maken van de onlangs gepresenteerde regionale visie voor de provincie Zeeland en de onderliggende en zeer uitgebreide arbeidsmarktanalyse, wordt focus aangebracht in de activiteiten en worden nieuwe prioriteiten geformuleerd. Dit proces leidt tot

een visiedocument voor Techniek in Zeeland: Techniekpact Zeeland. Het Platform stelt zich op als critical friend bij deze ontwikkeling en ondersteunt de schrijvers van het plan desgewenst bij het opstellen van het Techniekpact.

De initiatieven die er op dit moment zijn hebben er al toe geleid dat in Zeeland meer leerlingen voor techniek kiezen dan elders. Initiatieven voor het primair onderwijs en Pabo worden gecoördineerd vanuit het Technocentrum Zeeland. Het Technocentrum maakt onderdeel uit van het W&T samenwerkingsverband waarin ook het Platform vertegenwoordigd is. Samen geven zij aan dat het Technocentrum en andere sectoren goed bezig zijn op het gebied van techniek in het primair onderwijs. Dit blijkt onder meer uit het feit dat de regio Zeeland de eerste regio was waar de roadmap voor Kiezen voor Technologie vorm kreeg én goedgekeurd werd. De sterke focus op het primair onderwijs heeft er ook toe geleid dat het bezoek van ambassadeur André Kuipers onlangs een groot succes genoemd kan worden.

Daarnaast wordt er gewerkt aan een bijeenkomst in het kader van de Techniek in Zeeland. Het Platform ondersteunt de organisatie bij het opzetten van een programma en de koppeling aan het (landelijke) Techniekpact. Tijdens deze bijeenkomst zal landelijk aanjager Techniekpact Doekle Terpstra een werkbezoek afleggen en de discussie omtrent de regionale vraagstukken leiden. Er dreigt krapte te ontstaan op de technisch georiënteerde Zeeuwse arbeidsmarkt. Om dit tegen te gaan dienen er goede samenwerkingen te ontstaan tussen vmbo en mbo scholen. Hierbij richt de provincie zich op het ontwikkelen van doorlopende leerlijnen, gedeelde docenten en gecombineerde klassen en groepen. Het programma Toptechniek in bedrijf is al actief in de regio en kan ingezet worden om de verbinding tussen scholen en bedrijfsleven te versterken. Daarnaast ondersteunt het Platform de partijen die in het kader van het Regionaal investeringsfonds mbo bezig zijn met het ontwikkelen van publiek-private samenwerkingen met het opstellen van hun Plan van Aanpak. Onlangs heeft er al een gesprek plaatsgevonden over twee potentiële aanvragen en navraag leert dat er vanuit de provincie de komende tijd nog druk gewerkt wordt aan deze vorm van versterking van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Ook in het vervolg kan de regio hiervoor gebruik maken van de expertise van het Platform.

Midden-Holland

De regio Midden-Holland stond een jaar geleden nog niet op de radar bij Techniekpact Zuidwest, maar heeft zich in 2014 aangesloten bij de overige deelregio's in het landsdeel. Het Platform zal zich de komende periode inzetten om de regio aan te laten haken bij de verschillende landelijke en regionale programma's.

Eind 2014 is de samenwerkingsovereenkomst CIV Smart Technology in het bijzijn van Techniekpact aanjager Doekle Terpstra door partijen uit onderwijs, bedrijfsleven en overheid ondertekend. Begin 2015 is tevens een aanvraag ingediend in het kader van het Regionaal investeringsfonds mbo voor de ontwikkeling van het CIV. Deze aanvraag is door de beoordelingscommissie in juni 2015 goedgekeurd. Dit Centrum vormt (op den duur) het kristallisatiepunt voor techniek in de regio, als middelpunt in een netwerkorganisatie waarin naast Gouda ook de gemeenten Alphen, Woerden en Zoetermeer betrokken zijn. De regio streeft naar realisatie van werkplaatsen en laboratoria, vormgegeven in samenwerking met het CIV Smart Technology. Beoogde start van het CIV vindt plaats in schooljaar 2015/2016. Voor de ontwikkeling van het Centrum kan de regio gebruik maken van de kennis(programma's) en expertise van het Platform. De afgelopen periode is de regio aangehaakt bij de vorming van het bestuurlijk netwerk rondom W&T in het primair onderwijs en is door het Platform ingezet op het verbinden van scholen in de regio met landelijke programma's in het kader

van Kiezen voor Technologie. Eveneens in 2015/2016 wordt in Gouda gestart met een techniekproject voor primair en voortgezet onderwijs waarbij kinderen kennismaken met techniek en meenemen in de keuze voor vervolgopleiding. Op het gebied van docentprofessionalisering ziet de regio graag een uitwisseling ontstaan tussen docenten en werknemers van het regionale technische bedrijfsleven. Het Platform zal zich inzetten om de kennis, die ontwikkeld wordt in het kader van de STEM Teacher Academy, ook beschikbaar te stellen voor (deel)regio's die niet direct betrokken zijn bij dit programma.

2. SAMENWERKING OP EN/OF DOORONTWIKKELING VAN LANDELIJKE PROGRAMMA'S IN DE REGIO

Het Platform Bèta Techniek is door de landelijke overheid gevraagd de landsdelen desgewenst te ondersteunen en faciliteren bij de uitvoering van de regionale techniekagenda's. Daarnaast is het Platform ook landelijke uitvoerder van (delen van) het landelijk beleid, vaak ook met andere landelijke partners, op het gebied van bètatechniek voor de Techniekpact-actielijnen 1) "Kiezen voor techniek" en 2) "Leren in de techniek". Deze actielijnen zijn uitgewerkt in verschillende programma's die zich richten op de volledige onderwijskolom: van het primair onderwijs tot aan het hoger beroepsonderwijs. Het Platform is al langer betrokken bij de regionale uitvoering van enkele van deze landelijke programma's en ondersteunt de regio's bij het ontwikkelen van de nieuwe programma's. In landsdeel Zuidwest bestaat al een goede samenwerking tussen het Platform en de regio's in het kader van de programma's die uitgevoerd worden in dit landsdeel. De ambities en gezamenlijke aanpak van deze programma's voor de komende periode staan hieronder toegelicht. Een overzicht van de verschillende netwerken en bijbehorende contactpersonen is opgenomen in bijlage 1.

Primair onderwijs

Kiezen voor Technologie PO

De stimulering van wetenschap en technologie in het primair onderwijs heeft in 2014 een nieuwe impuls gekregen met het plan Kiezen voor Technologie. In het primair onderwijs waren al regionale netwerken actief die scholen stimuleerde en ondersteunde om W&T in het onderwijs op te nemen. De regio Zuid-Holland werd op het moment dat het programma van start ging niet bediend door een bestuurlijk netwerk voor W&T. De afgelopen maanden is op basis van het Techniekpact en gezien de omvang van het aantal leerlingen en het aantal scholen in Zuid-Holland ingezet op de vorming van een nieuw netwerk W&T in Zuid Holland. In landsdeel Zuidwest zijn nu drie regionale netwerken actief: Zeeland, Zuid (regio West-Brabant participeert in dit programma in de samenwerking tussen Brabant en Limburg) en Zuid-Holland.

Naast de lopende activiteiten van professionalisering en stimuleringsprojecten hebben de regionale netwerken de contouren uitgezet van de te ondernemen activiteiten voor 2014 tot 2016 in zogenaamde 'roadmaps'. Een samenvatting van de ambities in de roadmap van de drie netwerken is opgenomen in bijlage 2.

PO-VMBO Netwerken en W&T Vaardigheden

Aansluitend op de activiteiten voor het primair onderwijs, kan het vmbo helpen om thema's zoals ambacht, vakmanschap en ondernemerschap onder de aandacht te brengen in het po. In 8 pilots wordt gezocht naar manieren om zo effectief mogelijk samen te werken. Landsdeel Zuidwest heeft twee pilots toegekend gekregen: Lucas onderwijs (PO) uit Den Haag met "Corbulo College als shared service centrum" en Drechtstede College (vmbo) uit Dordrecht met "Technieklessen voor het PO in Dordrecht". De pilots leveren een concrete bijdrage aan de ontwikkeling van een programma voor leraren om verschillende typen leerlingen te enthousiasmeren voor technologie.

Dit jaar starten Wetenschapsknooppunt Zuid Holland en TU Delft met het "Assessment voor ontwerpnd leren in het PO", om ook in de onderwijspraktijk ervaringen op te doen met het in beeld brengen van W&T vaardigheden.

Jet-Net Junior

Sinds 1 oktober 2014 zijn zes Jet-Net Junior hubs actief bezig om invulling te geven aan Wetenschap en Technologie in het basisonderwijs, door middel van samenwerkingsverbanden tussen basisscholen en het bedrijfsleven. In totaal zijn er 21 Jet-Net bedrijven en partners aan de hubs verbonden. Gezamenlijk zijn zij erin geslaagd om nog eens 27 partners (zowel bedrijven als andere organisaties) aan de hubs te verbinden. In totaal zijn er in de afgelopen periode zo'n 100 scholen met de door de hubs georganiseerde activiteiten in aanraking gekomen. De hubs richten zich op zowel leerlingen, leerkrachten als pabostudenten en doen dit ieder op hun eigen manier.

In landsdeel Zuidwest is vorig jaar de Jet-Net Junior hub van Shell, in samenwerking met Stichting C3, Siemens en Wetenschapsknooppunt Zuid-Holland van start gegaan: Parels maken. In de pilot 'Parels maken' worden bedrijfsmedewerkers, tevens ouders, gekoppeld aan leerkrachten. Deze duo's ontwikkelen en verzorgen W&T onderwijs voor alle groepen van de betrokken basisscholen, waarbij de ouder de inhoudelijke kennis meebrengt en de leerkracht de pedagogische en didactische vaardigheden. In de periode van oktober tot en met december hebben 28 Shell ouders en 31 leerkrachten samengewerkt aan activiteiten voor vier scholen. In samenwerking met Stichting C3 en het Wetenschapsknooppunt Zuid-Holland zijn vijf onderzoeks- en ontwerp opdrachten ontwikkeld die aansluiten bij de Shell praktijk. Op elke school is onder leiding van beide organisaties een expertiseontwikkeling bijeenkomst georganiseerd, om de ouders en leerkrachten kennis te laten maken en handvatten te bieden voor het toepassen van de opdrachten in de klassen. De activiteiten zullen de komende periode doorgang vinden en sinds begin januari 2015 is ook Siemens aangesloten bij de hub. Volgens hetzelfde systeem van tandems van bedrijfsmedewerkers-ouders en leerkrachten wordt aan de slag gegaan op vier nieuwe scholen. Ook hier zullen C3 en het Wetenschapsknooppunt een belangrijke bijdrage spelen in het trainen van de ouders en leerkrachten.

De hubs worden gedurende de hele looptijd gemonitord, met als doel de best werkende formule(s) te selecteren en verder uit te rollen.

Voortgezet onderwijs

Meer meisjes en allochtonen

De VHTO heeft in het kader van Kiezen voor Technologie een programma ontwikkeld dat zich op meisjes en pabostudenten richt. Hierin worden onder andere rolmodellen ingezet met banen die qua

toekomstperspectief relevant zijn voor havoleerlingen. Dit programma wordt de komende jaren voortgezet.

Voor allochtonen wordt een gelijksoortig programma ontwikkeld door JINC. JINC richt zich hierbij op scholen in achterstandswijken en let specifiek op scholen met een groot percentage allochtone jongeren. Scholen in het landsdeel Zuidwest kunnen desgewenst gebruikmaken van de programma's van zowel VHTO als JINC.

VO-HO Netwerken en Bètasteunpunten

In de afgelopen jaren zijn vo-ho-netwerken en Bètasteunpunten opgezet. Zuidwest kent twee netwerken (Netwerk Excellentiebevordering Delft e.o. en Samen sterk voor Techniek en Excellentie in de regio Rijnmond) en drie Bètasteunpunten (Leiden, Zuid-Holland en Zeeland). Deze inhoudelijke netwerken ontwikkelen, samen met het bedrijfsleven, activiteiten voor leerlingen en docenten die een verbinding leggen tussen school en praktijk. Het Platform streeft ernaar de vo-ho-netwerken en Bètasteunpunten meer met elkaar en de andere regionale partners te verbinden. Hiervoor worden per regio netwerkambassadeurs aangesteld. De netwerkambassadeur zal de verbinding VO-HO & BRSP begeleiden en makelen en schakelen door bijvoorbeeld ontbrekende partners aan het netwerk toe te voegen.

Jet-Net

Al meer dan twaalf jaar brengt Jet-Net bedrijven en scholen bij elkaar. Aan Jet-Net zijn landelijk 84 bedrijven, 175 scholen en 39 partners verbonden. Samen ontwikkelen ze aantrekkelijk, bètatechnisch onderwijs en brengen ze leerlingen in aanraking met de (beroeps) praktijk. Het curriculum van de school staat centraal, waarbij het bedrijfsleven zorgdraagt voor het ondersteunen van het curriculum door inzicht te geven in de carrièremogelijkheden binnen de technologie en door voorbeelden en toepassingen uit de praktijk te delen met leerlingen, docenten, decanen en ouders. De focus van Jet-Net in Zuidwest ligt op kwalitatieve groei in de verschillende regio's om de wachtlijst van geïnteresseerde scholen weg te werken. In het gehele landsdeel, en met name in de regio Rijnmond, zijn er scholen die nog wachten op een succesvolle match.

Daarnaast lanceert Jet-Net in september 2015 een nieuw evenement: De Jet-Net Webcast. In 2015-2016 zullen gastsprekers uit het bedrijfsleven (o.a. Philips, Siemens en Booking.com) een reeks van vijf gastlessen verzorgen aansluitend bij het curriculum van de school en niveau van derdejaars havo/vwo leerlingen. Deze les wordt via internet uitgezonden en is live te volgen door scholen. De webcast is interactief; de spreker zal de leerlingen tijdens zijn of haar les meerkeuzevragen stellen en de klas is tevens in de gelegenheid om vragen te stellen aan de spreker, via een chatbox.

Deze webcast is niet alleen beschikbaar voor Jet-Net scholen en wachtlijstscholen; alle VO-scholen in Nederland kunnen op deze unieke manier het bedrijfsleven de klas in te halen.

Toptechniek in bedrijf

In landsdeel Zuidwest zijn 6 Toptechniek in bedrijf regio's actief: Holland-Rijnland, Haaglanden, Rijnmond, Drechtsteden en Gorinchem, West-Brabant en Zeeland. Binnen deze regio's is de afgelopen jaren al goed samengewerkt tussen onderwijs, bedrijfsleven en overheid samen met als doel: voldoende goed geschoolde technische vmbo en mbo vakkrachten voor nu en in de toekomst. Het programma kent een looptijd tot de zomer van 2015. De opgebouwde infrastructuur is belangrijk

voor Techniekpact Zuidwest; veel ontwikkelingen zijn afhankelijk van de structuur die door Toptechniek in bedrijf opgebouwd is. Als dat wegvalt, is er geen regionale structuur meer om landelijke ontwikkelingen te laten landen. De komende periode zal er dan ook sterk ingezet worden op de verduurzaming van de regionale infrastructuur.

STEM Teacher Academy

Docenten (in opleiding) kunnen zich in het programma STEM Teacher Academy verder professionaliseren. Dit gebeurt door docenten en professionals uit het bedrijfsleven samen te brengen in docentontwikkelteams (DOTs). De lessen die door de teams ontwikkeld worden, worden vervolgens via het 'Teach the Teacher' principe verspreid. Binnen het landsdeel Zuidwest zijn 3 BedrijfsDOTs gestart: georganiseerd door de TU Delft, Universiteit Leiden en HZ Bèta Plaza Zeeland.

Bètaberoepen in de les is een cursus waarbij cursisten (docenten natuur-, schei- en wiskunde) kennis nemen van bètaberoepen door middel van bedrijfsbezoeken en speedsessies met professionals uit het bedrijfsleven en leren deze kennis te verwerken in hun eigen lessen. Deze cursus wordt in landsdeel Zuidwest georganiseerd door de Haagse Hogeschool. De onderwijsinstelling organiseert, faciliteert, geeft inhoud aan de cursus en speelt een centrale rol in de netwerkvorming en realisatie van regionale ambities op het gebied van samenwerking onderwijs en bedrijfsleven.

M-Tech

Het M-Techprogramma helpt mavo/vmbo-tl-scholen om leerlingen een duidelijk beeld te geven van technologie en een (bewuste) keuze voor technische vakken te stimuleren. Vooral bij scholen zonder beroepsgericht vmbo (dus categorale mavo's of mavo-havo-vwo scholen) valt nog veel winst te behalen, omdat deze scholen geen directe koppeling hebben met de praktijkonderdelen.

In oktober 2014 zijn 105 mavo scholen van start gegaan met het M-Tech programma: in 19 regionale netwerken werken zij aan hun eigen ambities op het gebied van de verbetering van bèta en technologie. Hierbij wordt gericht op zes koerspunten: Onderwijsvernieuwing, Professionalisering, Samenwerking in de keten, Samenwerking met het bedrijfsleven, Loopbaan oriëntatie en – begeleiding en Kwantitatieve prestaties. De netwerken worden ondersteund door een stimuleringsbijdrage, M-Tech experts en een kennisprogramma, dat bestaat uit trainingen, bijeenkomsten, een kennisbank, expertinzet op maat, etc.

In landsdeel Zuidwest participeren 37 scholen, verdeeld over 7 netwerken, in het M-Tech programma. Een overzicht van de netwerken is te vinden in bijlage 3. De aangesloten scholen worden in 2015 op basis van de netwerk-ontwikkelagenda's zoveel mogelijk op maat bediend in het kennisprogramma. Vanaf mei 2015 vinden de peer reviews plaats, waarin vertegenwoordigers van een netwerk de vordering van een ander netwerk gepresenteerd krijgen en reviewen. Zo wordt het onderling leren van elkaar tussen netwerken versterkt.

Versterking loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB)

Scholen die deelnemen aan Toptechniek in bedrijf en M-Tech zullen in het kader van loopbaanoriëntatie en begeleiding het komende jaar worden gestimuleerd om intensiever met bedrijven samen te werken. Ook de samenwerking tussen vakdocenten, de mentor en decaan wordt bevorderd. Dit jaar wordt een onderzoek uitgevoerd naar de stand van zaken van LOB op het vmbo en waar scholen behoefte aan hebben om hun LOB te versterken. Een expertorganisatie zal samen

met scholen een handzame LOB-roadmap ontwikkelen. Deze roadmap wordt gepresenteerd op (regionale) conferenties rond dit thema die voor decanen, mentoren en schoolleiders worden georganiseerd.

Regionale aanpak toptalenten

In maart 2014 is het Plan van Aanpak Toptalenten gepresenteerd, waarin opgeroepen wordt tot meer aandacht voor de beste leerlingen in een klas. In acht regio's zetten kwartiermakers toptalenten zich in om duurzame, stabiele en betekenisvolle regionale talentnetwerken te realiseren voor het primair (po) en het voortgezet onderwijs (vo). In landsdeel Zuidwest zijn twee netwerken actief: Zuid-Holland en Zeeland & West-Brabant. Scholen delen in deze netwerken hun kennis over het onderwijs voor toptalenten en maken kennis met organisaties die hen daarbij kunnen ondersteunen. Een samenvatting van de ambities en het plan van aanpak van de netwerken Zuid-Holland en Zeeland & West-Brabant is opgenomen als bijlage 4.

Middelbaar- en hoger beroepsonderwijs

Naast verhoging van de instroom in Techniek, wordt ook de kwaliteit van het onderwijs belangrijker. Dit vertaalt zich onder andere door nieuwe, moderne vormen van het beroepsonderwijs in structurele publiek-private samenwerking. Het Platform is in dat kader gestart met een kennisprogramma voor de ontwikkeling van Centra voor innovatief vakmanschap (mbo) en Centres of expertise (hbo), wat de komende jaren verder zal worden uitgebouwd, onder meer vanwege het Regionaal investeringsfonds mbo. Het landsdeel Zuidwest kent op dit moment 11 Centra in het mbo en 6 Centres in het hbo. Alle publiek-private samenwerkingen hebben de mogelijkheid deel te nemen aan het kennisprogramma dat door het Platform georganiseerd wordt. Ook nieuwe publiek-private samenwerkingen, ontstaan uit het Regionaal investeringsfonds mbo, kunnen hieraan deelnemen.

Regionaal investeringsfonds mbo

In het kader van het Regionaal investeringsfonds mbo ondersteunt het Platform potentiële aanvragers van het fonds. Naast ondersteuning bij het opzetten van de publiek-private samenwerking, biedt het Platform aanvragers ook de mogelijkheid een sterkte-zwakte analyse te laten uitvoeren op de Regionale Visie en het Plan van Aanpak. Tijdens de eerste indieningsronde van het investeringsfonds zijn er 10 aanvragen ingediend vanuit landsdeel Zuidwest, waarvan er uiteindelijk 5 goedgekeurd zijn door de onafhankelijke beoordelingscommissie. In de tweede ronde zijn er 11 aanvragen ingediend. Hiervan zijn er 7 goedgekeurd. Van de partijen die betrokken waren bij de aanvragen in Noordvleugel heeft het merendeel gebruik gemaakt van de ondersteuning van het Platform.

Bijlage 1 – Netwerken en contactpersonen

	Functie	Naam	Organisatie	Emailadres	Telefoonnummer	Website
Kiezen voor Technologie PO						
W&T netwerk Zeeland - Talent in Zicht	penvoerder	Ad Vis	Alpha Scholengroep	a.vis@alphascholengroep.nl		
	projectleider	Cris van der Weele	AO Consult BV	c.vd.weele@aoconsult.nl	06 129 19 387	
EWT Zuid-Holland	penvoerder	Wim Schut	SCO Delft	jw.schut@scodelft.nl		
	projectleider	Hein van den Bemt	Hein!	H.vandenbemt@gmail.com		
Stichting WTE regio Zuid	penvoerder	Ben Sanders	Stichting Nutsscholen Breda	b.sanders@nutsscholenbreda.nl	076 – 5309224	
	projectleider	Harry Cornelissen	Arbeidsmarktarchitecten	info@scholennetwerk-wte.nl	06-26548632	
PO-VMBO Netwerken						
	“Corbulo College als shared service centrum”		Antoinette Gillet	Lucas onderwijs (po)	agillet@swsbalans.nl	
	“Technieklessen voor het PO in Dordrecht”		M. Luyten	Drechtstede College (vmbo)	m.luyten@drechtstedencollege.nl	
W&T Vaardigheden						
	“Assessment voor ontwerp en leren in het PO”		Remke Klapwijk	Wetenschapsknooppunt ZH	r.m.klapwijk@tudelft.nl	http://www.wetenschapsknooppuntzh.nl/
Jet-Net Junior						
Jet-Net Junior Hub Zuidwest "Parels m	contactpersoon	André van Aperen	Shell	andre.vanaperen@Shell.com		
Jet-Net						
Noord-Brabant	Regio coördinator	Mandy Stoop		mandy@betekenisvolonderwijs.nl	06-21262385	
Rotterdam-Rijnmond	Regio coördinator	Hans Mulder		jkcmulder@home.nl	06-34734739	
Haaglanden	Regio coördinator	Renée Prins		r.j.prins@hhs.nl	06-14727819	

VO-HO Netwerken en Bètasteunpunten	Website
Netwerk: Netwerk Excellentiebevordering Delft e.o.	www.platformbetatechniek.nl/vo-ho-netwerken/netwerk-delft
Netwerk: Samen sterk voor Techniek en Excellentie in de regio Rijnmond	www.platformbetatechniek.nl/vo-ho-netwerken/netwerk-rijnmond
Steunpunt: Leiden	www.betasteunpunten.nl/steunpunten/leiden/
Steunpunt: Zeeland	www.betasteunpunten.nl/steunpunten/zeeland/
Steunpunt: Zuid-Holland	www.betasteunpunten.nl/steunpunten/zuidholland/

	Functie	Naam	Organisatie	Emailadres
Toptechniek in bedrijf				
Holland-Rijnland		José Helsloot		Helsloot.j@hsleiden.nl
Haaglanden		Wilma Verhoeks		w.verhoeks@rocmondriaan.nl
Rijnmond		Jan Kweekel		kweekel@stc-r.nl
Drechtsteden en Gorinchem		Els Oprel		eoprel@davinci.nl
West-Brabant		Mieke van den Berg		mieke.van.den.berg@nehemkmc.nl
Zeeland		John Leeman		mail@johnleeman.nl
STEM Teacher Academy				
Cursus Bètaberoepen in de Les		Janke Westerhuis	Haagse Hogeschool	j.westerhuis@hhs.nl
BedrijfsDOT		Vincent Renken	TU Delft	V.L.J.Renken@tudelft.nl
BedrijfsDOT		Pascalie van Eerden	Universiteit Leiden	RSPLeiden@science.leidenuniv.nl
BedrijfsDOT		Marlies van Eenennaam	HZ Bèta Plaza Zeeland	meenenn@hz.nl
Regionale aanpak toptalenten				
Zuid-Holland	Kwartiermaker VO	Annebeth Simonsz		a.simonsz@kwartiermakertoptalenten.nl
Zuid-Holland	Kwartiermaker PO	Janneke Breedijk		j.breedijk@kwartiermakertoptalenten.nl
Zeeland & West-Brabant	Kwartiermaker VO	Jan Jongeneelen		j.jongeneelen@kwartiermakertoptalenten.nl
Zeeland & West-Brabant	Kwartiermaker PO	Lindie de Bont		l.debont@kwartiermakertoptalenten.nl
Centra voor innovatief vakmanschap				
Rotterdam		Pierre Hennekam	CIVOM	p.m.m.hennekam@zadkine.nl
Leiden		Erik Knol	CiV LIS	knol@lis-mbo.nl
Rotterdam		Daniël Wortel	CIV Maintenance en Procestechneik Rijnmond	Wortel@stc-r.nl
Vlaardingen		Nico van Hemert	CIV Tuinbouw Uitgangsmaterialen	nico@civtu.nl
Delft		Wilma Verhoeks	High Tech Centre Delft	w.verhoeks@rocmondriaan.nl
Rotterdam		Jan Smallegange	Masterplan MEI Zuid-Holland	j.smallegange@zadkine.nl
Dordrecht		Marleen Michielsen	CIV Energie	
Dordrecht		Aad Veldboer	PPS VMT	
Roosendaal		Karin van Nieuwenhuijzen	Zorgboulevard Roosendaal	K.vanNieuwenhuijzen@rocwb.nl
Bergen op Zoom		Manfred van de Kreeke	CIV Passie voor Biobased	m.vandekreeke@rocwb.nl
Rotterdam		Angelique Bosker	De Logisticus van de toekomst!	Bosker@stc-r.nl
Centres of expertise				
Leiden		Helma Kaptein	CoE Generade	kaptein@generade.com
Rotterdam		Bert Hooijer	RDM Centre of Expertise	h.hooijer@hr.nl
Vlissingen		Willem den Ouden	Centre of Expertise voor Deltatechnologie	wam.den.ouden@hz.nl
Breda		Petra Koenders	Centre of Expertise Biobased Economy (BBE)	ptc.koenders@avans.nl
Breda		Hans Dominicus	Centre of Expertise voor Toerisme, Leisure Hospitality	info@celth.nl

Bijlage 2 – Netwerken Kiezen voor Technologie PO

W&T netwerk Zeeland - Talent in Zicht

Roadmap onderdelen	Omschrijving
Totaal doelen / versterking netwerk	Eind schooljaar 2015 – 2016 = 60% scholen aangehaakt
W&T innovatieprogramma	Stimuleren van innovaties
W&T Verduurzamingspremie	23% van de scholen ontvangen een premie
Afspraken in de keten	Samenwerken met regionale partijen intensiveren
Professionalisering	Vraag- en aanbod gestuurde professionalisering

W&T netwerk Zuid-Holland - EWT Zuid-Holland

Roadmap onderdelen	Omschrijving
Totaal doelen / versterking netwerk	In 2015 biedt 60% van de scholen W&T aan
W&T innovatieprogramma	Het doel van het W&T innovatieprogramma is om projecten van de grond te trekken in relatie tot W&T
W&T Verduurzamingspremie	Eind 2016 hebben 294 scholen in Zuid-Holland W&T opgenomen in het strategisch beleidsplan
Afspraken in de keten	Samenwerking tussen PO scholen, netwerk W&T in PO en andere instellingen (Pabo's, hogescholen, wetenschapsknooppunten, universiteiten, ondersteuners, science centra etc.)
Professionalisering	expertise ontwikkeling van de leerkrachten

W&T netwerk Zuid - Stichting WTE regio Zuid

Roadmap onderdelen	Omschrijving
Totaal doelen / versterking netwerk	Schooljaar 2014 -2015 = 50% scholen aangehaakt Schooljaar 2015 – 2016 = 60% scholen aangehaakt
Versterking regionaal netwerk – verdeeld onder 8 deelregio's	West-Brabant Aanspreekpunt: de Stichting INOS
W&T innovatieprogramma	Ongeveer 10 à 15 W&T- en Toptalent-initiatieven zullen worden ondersteund
W&T Verduurzamingspremie	320 scholen een eenmalig bedrag toegekend ad €1.000,-, dan wanneer zij W&T hebben opgenomen in het schoolbeleid
Afspraken in de keten	Alle netwerken W&T in de deelregio's een loketfunctie naar tenminste 10 externe partners in de regio.
Professionalisering	Minimaal 489 scholingstrajecten ten behoeve van deskundigheidsbevordering op het domein Wetenschap en Technologie uitgevoerd

Bijlage 3 – M-Tech Netwerken

ZUIDWEST 1

Groene Hart Rijnwoude, Hazerswoude Dorp
Groene Hart Topmavo, Alphen aan den Rijn
Rijnlands Lyceum Sassenheim
Da Vinci College Kagerstraat, Leiden

ZUIDWEST 2

Marecollege, Leiden
Adelbert College, Wassenaar
Maris College, locatie Houtrust, Den Haag
Het Segbroek College Goudsbloemlaan, Den Haag
Leonardo College, Leiden

ZUIDWEST 3

De Mavo Vos, Vlaardingen
Grotius College, Delft
Krimpenerwaard College, Krimpen aan den IJssel
Lentiz Kastanjecollege, Maassluis

ZUIDWEST 4

CS De Hoven, locatie Uilenhof, Gorinchem
Insula College Mavo, Dordrecht
PENTA college CSG, locatie Scala Rietvelden, Spijkenisse
CSG Willem van Oranje, locatie Poortwijk, Oud-Beijerland
CS De Hoven, locatie Calvijn, Hardinxveld-Giessendam

ZUIDWEST 5

Zeldenrust-Steelantcollege, Terneuzen
RSG Goeree-Overflakkee, Middelharnis
ROC West-Brabant, locatie Prinsentuin van Cooth, Breda
ROC West-Brabant, locatie Scala, Teteringen
Gertrudiscollege, Roosendaal

ZUIDWEST 6

Northgo college, Noordwijk
Libanon Lyceum, Rotterdam
ISW Hoogeland, Naaldwijk
Christelijk Lyceum Delft, locatie Hof van Delft, Delft
Newmancollege, Breda
RSG 't Rijks, Bergen op Zoom

ZUIDWEST 7

Roncalli Mavo, Rotterdam
Melanchthon Kralingen, Rotterdam
Melanchthon Blesewic, Bleiswijk
Farel college, Ridderkerk
Comenius college, Rotterdam
Comenius college, Capelle aan den IJssel
Comenius college, Nieuwerkerk aan den IJssel
Comenius college, Krimpen aan den IJssel

De scholen uit regio Zuidwest 6 zijn allemaal Bèta Challenge scholen – wat wil zeggen dat deze scholen bezig zijn met de ontwikkeling van het vak Bèta Challenge, een soort Technasium voor de mavo. De scholen uit Zuidwest 1 t/m 3 werken ook samen in Toptechniek in bedrijf Rijnland. De scholen uit Zuidwest zijn (onder andere) veel bezig met het verbeteren van loopbaanoriëntatie en – begeleiding, onderwijsvernieuwing en samenwerking in de keten.

Bijlage 4 - Regionale aanpak toptalenten

In maart 2014 is staatssecretaris Sander Dekker met zijn Plan van Aanpak Toptalenten gekomen waarin hij oproept tot meer aandacht voor de beste leerlingen in een klas. Deze leerlingen krijgen nog niet altijd evenveel aandacht als de kinderen 'met een rugzak', terwijl ze het wel verdienen. Het Sirius Programma zet zich hiervoor in, door middel van de inzet van kwartiermakers PO/VO. In acht regio's zetten de kwartiermakers toptalenten zich in om duurzame, stabiele en betekenisvolle regionale talentnetwerken te realiseren voor het primair (po) en het voortgezet onderwijs (vo). Scholen delen in deze netwerken hun kennis over het onderwijs voor toptalenten en maken kennis met organisaties die hen daarbij kunnen ondersteunen. Toptalenten zijn op alle niveaus en binnen verschillende domeinen te vinden. Zo zijn er ondernemende talenten, maar ook praktische, creatieve, sociale en cognitieve talenten. De kwartiermakers zijn de spil van dit netwerk. Zij verbinden scholen, het vervolg onderwijs, het bedrijfsleven en instanties aan elkaar. Er gebeurt al een heleboel op het gebied van talentontwikkeling, de rol van de kwartiermakers is om bestaande initiatieven en netwerken te verbinden en samen met scholen nieuwe initiatieven te initiëren, naar gelang de vraag. Centraal staat wat er al in de regio gebeurt, het verbinden en samenwerken met bestaande initiatieven en netwerken.

1. Zuid-Holland

Inventarisatie

In de regio Zuid-Holland is er aandacht voor toptalenten in het onderwijs. Dit gaat voornamelijk om het cognitieve talent. Minder dan de helft van de scholen geeft aandacht aan ondernemend, praktisch, creatief, sportief en sociaal talent. Scholen in deze regio willen toptalenten definiëren. Men wil kennis met elkaar delen, maar wel met scholen die verder van elkaar afstaan, en daardoor niet concurrerend zijn. Dit geldt met name voor het vo.

Middelbare scholen willen informatie over de volgende probleemstellingen:

- Hoe overtuig je ouders dat lessen missen "geen probleem" is?
- Hoe verander je de mindset van vakdocenten van "alle leerlingen hebben al mijn lessen nodig" naar "niet alle leerlingen hebben mijn les nodig"?
- Implementatie talentontwikkeling: organisatorische vragen.
- Talentontwikkeling op havo niveau: straks volgen de meeste leerlingen onderwijs op havo-niveau, hoe stimuleer ik talentontwikkeling op de havo?

Plan van aanpak

Er zijn drie belangrijke factoren die de strategie bepalen in de regio. Ten eerste is de rol van de kwartiermakers belangrijk: het verbinden, de weg wijzen, mogelijkheden creëren en faciliteren zijn het uitgangspunt. Er wordt gebruik gemaakt van bestaande netwerken, bijv. zo mogelijk (èn indien gewenst) door afvaardiging van tenminste één persoon (kartrekker). Ten tweede gaan de kwartiermakers uit van de expertise van docenten en schoolleiders zelf en nodigen hen op basis van deze expertise uit om deel te nemen aan het netwerk. In leerteams of werkgroepen krijgt collegiaal leren een gezicht: leren met en van elkaar en samen zoeken naar oplossingen voor vragen en uitdagingen vanuit de praktijk. De leraar/docent is dan de innovatiemotor.

Tot slot is de visie van een school in zijn geheel belangrijk om aan te haken bij het netwerk. Met de schoolvisie heeft de school bepaalde keuzes gemaakt voor het ontwikkelen van talenten op een bepaald gebied (denk aan Waarde(n)vol Onderwijs¹ in het basisonderwijs of het Technasium, een school met een theaterleerlijn, een LOOT-school in het vo). Deze keuzes bepalen ook de keuze voor het stimuleren van toptalent in de klas.

Het doel van de gezamenlijke strategie is de zichtbaarheid vergroten van de activiteiten, lessen en leerlijnen op het gebied van het stimuleren van toptalent op basis- en middelbare scholen. Door de zichtbaarheid te vergroten kan het netwerk duurzamer worden. De noodzaak om niet alleen binnen school, maar ook buiten de eigen school te gaan kijken komt door de zichtbaarheid van goede voorbeelden op andere scholen. De duurzaamheid van het netwerk is daarnaast gewaarborgd wanneer de verschillende spelers betrokken zijn bij de inrichting van het netwerk. Daartoe wordt contact gezocht met de schoolbesturen van basis- en middelbare scholen. Zij worden bij elkaar gebracht om te kijken hoe zij het netwerk kunnen verduurzamen.

2. Zeeland & West-Brabant

Inventarisatie

In het po zoeken de scholen verbindingen tussen de diverse initiatieven, hebben ze behoefte aan zichtbaarheid van het aanbod, heerst er een oud mentaal model daardoor heeft men behoefte aan een veranderproces, heeft men behoefte aan kennis over toptalenten, wil men kennis over welke gelden er beschikbaar zijn, per wanneer en hoe ze deze kunnen inzetten.

Uit de inventarisatie van het vo blijkt dat veel scholen op diverse fronten bezig zijn met plusprogramma's voor leerlingen. De hoeveelheid verschillende programma's is enorm. Opvallend is dat enkele scholen breed inzetten op deze programma's. Het valt op dat deze scholen vaak begaafdheidsprofiel school zijn of met meer dan 6 plusprogramma's meedoen.

In de begaafdheidsprofiel scholen (waarbij de scholen elkaar aan audits onderwerpen) is de aandacht voor kinderen met (cognitieve) talenten goed georganiseerd. Maar daar blijft het niet bij, ook alle andere kinderen profiteren mee. Vaak staat ook cultuur en sport in scholen op een hoog niveau.

Veel van de scholen gebruiken de plusprogramma's echter meer als PR-middel dan dat zij daadwerkelijk zich hierbij richten op toptalenten, de gemiddelde leerling bepaalt ook in de plusprogramma's de norm. Enkele scholen (helaas vaak vmbo scholen) geven aan dat dit programma niet voor hen is bedoeld. Ze hebben dus nog een wereld te winnen en laten we de pareltjes vragen ons daarbij te helpen.

Plan van aanpak

In 2015 worden workshops met verschillende thema's georganiseerd. De eerste bijeenkomst/workshop staat gepland voor maart 2015, hierbij worden alle techniek-coördinatoren van de regio uitgenodigd. Doelstelling van de workshop is kennis verspreiden over het kwartiermakerschap en de website, en het delen van de bestaande kennis en activiteiten.

Voor het voorgezet onderwijs worden plannen gemaakt om een docentenkring op dit gebied samen te laten werken aan leerstofontwikkeling die differentiatie in de klas mogelijk maakt. Er wordt op

¹ O.M. Basisschool De Satelliet in Dordrecht

Zeeuwniveau een schoolleidersbijeenkomst gepland waarin het thema talentontwikkeling zowel plenair als in workshop via best-practices aan de orde wordt gesteld. (planning Febr.- Maart in samenwerking met het besturennetwerk van VO-scholen Zeeland). Samen met UCR (The Roosevelt Center for Excellence in Education) zal in april voor alle scholen in West Brabant en Zeeland een Symposium worden georganiseerd. Hierin wordt het voortouw genomen door de kwartiermakers en de vers gestarte hoogleraren excellentie in het onderwijs. Hierbij is de inzet om één of meerdere deelnemers te stimuleren een trekkersrol op zich te nemen en zo het voortbestaan van een werkgroep/ontwikkelteam te waarborgen. In 2015 worden regiobijeenkomsten georganiseerd in de regio (po en vo samen). Bij deze bijeenkomsten is aandacht voor de overgang po-vo en best-practices.

Bijlage 5 – Samenvatting Maatwerkafspraken

	PO	VO	Toptechniek in bedrijf	Publiek-private samenwerking	Jet-Net (Jr)	M-Tech / Loopbaan oriëntatie	Topsectoren	Overig
Stand van zaken in het Landsdeel	- 3 Netwerken W&T: Zeeland, Zuid en Zuid-Holland. - 2 pilots PO-vmbo: Lucas (Den Haag) en Drechtstede (Dordrecht). - Onderzoek W&T vaardigheden: Wetenschapsknooppunt Zuid-Holland en TU Delft	- 2 VO-HO netwerken: Delft en Rijnmond. - 3 Bètasteunpunten: Leiden, Zuid-Holland, Zeeland. - 3 BedrijfsDOTS: TU Delft, Universiteit Leiden en HZ Bèta Plaza Zeeland. - Cursus Bètaberoepen in de les: Haagse Hogeschool	- 6 actieve netwerken. - Prioriteit: verduurzaming	- 11 Centra voor innovatief vakmanschap, 6 Centres of Expertise. - Kennisprogramma voor alle Centra en PPS'en uit RIF	- 1 Shell + Siemens. - Jet-Net: focus op kwalitatieve groei	- M-Tech: 37 scholen. Deelname kennisprogramma . Begin 2015 peer-reviews. - Loopbaan oriëntatie: komende periode prioriteit. LOB-Roadmap wordt uitgerold		
Rijnmond	- Onderdeel Kiezen voor Techniek uit onderwijsbeleid wordt nu uitgewerkt. Platform fungeert hierbij als vraagbaak		- Gezamenlijk inzetten om infrastructuur te behouden en verduurzamen	- Onderlinge afstemming Centra prioriteit. Hiervoor wordt door het Platform expertise ingezet	- Inzetten om bedrijvennetwerk Jet-Net uit te breiden om tekorten weg te werken.	- Aandacht voor loopbaan oriëntatie in onderwijsbeleid. Regio aanhaken op nieuwe LOB-programma	- Inhoudelijke verbinding Topsectoren en Techniekpact versterken	- Het Platform ondersteunt organisatie Teach & Tech, gericht op docenten (v)mbo

Drechtsteden	<ul style="list-style-type: none"> - Regio richt zich op ontwikkelen techniekactiviteiten. Platform zet zit in voor aansluiting bij EWT. 		<ul style="list-style-type: none"> - Inzetten voor verdere ontwikkeling Vakmanschaps- en technologieroute - Netwerk verduurzamen 		<ul style="list-style-type: none"> - Sscholen in de regio bij Jet-Net aansluiten 		<ul style="list-style-type: none"> - Verbinding Topsectoren met relevante thema's in de regio versterken. - Topsectoren gebruiken om cross-overs met andere (Techniekpact-)regio's te leggen 	<ul style="list-style-type: none"> - Uitwisseling docenten-bedrijfsleven prioriteit. Invullen d.m.v. STEM Teacher Academy
West-Brabant	<ul style="list-style-type: none"> - Ondersteunen bij verder uitrollen en uitvoeren Roadmap. 		<ul style="list-style-type: none"> - Verduurzaming netwerk prioriteit. - Ontwikkeling doorlopende leerlijnen staat op de agenda. - Uitwisseling materiaal en docenten vmbo-mbo. Expertise Platform inzetten 		<ul style="list-style-type: none"> - Aansluiting reeds aanwezig d.m.v. Tune Techniek 	<ul style="list-style-type: none"> - Loopbaan oriëntatie belangrijk thema. Platform maakt kennis op gebied LOB toegankelijk voor de regio. - Kennis uit M-Tech ook beschikbaar maken voor niet-aangesloten scholen. 		<ul style="list-style-type: none"> - Aansluiting bij landsdeel niet natuurlijk. Vertegenwoordiging punt van bespreking

Haaglanden	- Aansluiting PO-vmbo aandachtspunt voor komende periode. Samen nadenken over invulling.		- Versterking vakmanschaps- en technologieroute. Platform vervult makel- en schakelrol v.w.b. afstemming landelijk beleid. - Kwaliteit en kwantiteit docenten vormt belangrijk thema. Platform en regio denken samen na over invulling van dit thema		- Opschalen van Jet-Net Junior Hub wordt gezien als prioriteit. Mogelijkheden hiervoor worden onderzocht.	- Regio pleit voor meer loopbaan oriëntatie, zowel in PO als VO. Platform zet zich in om materiaal en kennis op gebied van LOB toegankelijk te maken.		- Extra aandacht voor meisjes en techniek gewenst. Koppeling met de daarvoor bestaande programma's wordt gemaakt.
Holland-Rijnland		- Samen met de regio DOTs in het kader van docentprofessionalisering organiseren.	- Prioriteiten vmbo-mbo opgenomen in regionale programmaliijn.	- Mogelijke aanvraag RIF kan gebruik maken van ondersteuning Platform. - Huidige Centra participeren in kennisprogramma		- Regio voert onderwijsprogramma vmbo-mbo4 uit, is erg te spreken over inzet M-Tech. Inzet wordt gecontinueerd.		- VHTO wordt ingezet vanwege loopbaanoriëntatie
Zeeland	- Roadmap Kiezen voor Technologie wordt uitgevoerd. Loopt goed.			- Enkele aanvragen RIF in voorbereiding. Platform ondersteunt aanvragers bij opstellen plannen				Agenda in ontwikkeling. Platform leest en denkt mee.

<p>Midden-Holland</p>	<p>- Regio is aangehaakt bij EWT. - Platform legt verbinding met andere (landelijke) programma's</p>	<p>- Regio ziet graag uitwisseling ontstaan tussen docenten en bedrijfsleven. Kennis uit de STEM Teacher Academy wordt ook beschikbaar gemaakt voor (deel)regio's die niet aangehaakt zijn</p>	<p>- Aanpak Toptechniek in bedrijf uitrollen in de regio. Hiervoor worden in de komende periode gesprekken gevoerd.</p>			<p>- Regio zoekt graag aansluiting bij (landelijke) programma's, ook v.w.b. loopbaan oriëntatie. Platform zet zich in deze kennis ook beschikbaar te maken voor Midden-Holland.</p>		
------------------------------	--	--	---	--	--	---	--	--